

«РАСКАЖЫЦЕ, ЦІС ТАКОЕ НАРОДНЫ ТЭАТР?»

Калі Баранавічы народны тэатр паказваў свой спектакль для рабочых і служачых ільнянозавода ў пасёлку Гардзея, у антракце за кулісы прайшоў сакратар партыйнай арганізацыі завода і папрасіў: «Калі ласка, раскажыце нам, што такое народны тэатр?»

Наглядчыца на тое, што прайшло ўжо больш двух год з дня арганізацыі першага народнага тэатру ў нашай рэспубліцы, а падобныя пытанні да нас звяртаюцца гадамі многіх населеных пунктаў, дзе мы выступаем. І гэта зусім заканамерна, таму што мала апублікаваў паставоў аб арганізацыі народнага тэатру, неабходна ішчы прапагандаваць іх творчы дэянасць. Між тым, не ўсе кіравнікі грамадскіх арганізацый усвядомілі значэнне народнага тэатру. Часта самадзейныя артысты сустракаюцца з абыякавасцю да сваіх папярб.

Як да вялікага сьвята, рытуальна тэатр да зьдзячы новага спектакля. Загадаў рассяляюцца запрашальныя білеты і ў першую чаргу — работнікам гарыканькома, гаркома партыі і рэдакцыі мясцовай газеты. І, якое ж горкае расчараванне, калі сярэд членаў прыёмнай камісіі не аказваецца ні аднаго прадстаўніка ад мясцовых кіруючых арганізацый.

Узровень нашата тэатра з пачуццём велізарнай заідрасці чытаў у артыкуле рэжысёра І. Сакольскага (Пінск) і работнікі Пінскага гарыканькома — першыя народнага тэатра. Яны прысутнічаюць не толькі на спектаклях, але і на рэпетыцыях. У Баранавічах работнікі гарыканькома аддала прапаганды і агітацыі гаркома партыі — рэдакцыі гасці на нашых прэм'ерах, не гаворачы ўжо аб рэдакцыі спектаклях.

У чэрвені тэатр здаваў спектакль па п'есе М. Паголіна «Кветкі жыцця». Зусім зразумела тая ўрачуннасць, хваленне і трыюна, якія панавалі за кулісамі ў дзень галавы прэм'еры Тэатр трымаў алчаны, яшчэ экзамен — паказваў твор з вобразам У. І. Леніна. Да пачатку спектакля за дала перапоўнена гледачачы. Сярэд членаў камісіі — начальнік абласнога ўпраўлення культуры, прадстаўнік Міністэрства культуры БССР, прадстаўнік Беларускага тэатральнага таварыства, абласнога і рэспубліканскага дамоў народнай творчасці. А вось з кіруючых работнікаў гарода — абсалютна нічога. Іх, мабыць, не хваліла, як народны тэатр справіўся са складанай задачай. Нават з простаў цікаўнасці ніхто з іх не прайшоў паглядзець на вынікі працы людзей, якія свай вольнады ад работы час аддаюць справе камуністычнага выхавання насельніцтва. Такія абыякавасць да дэ-су тэатра паказвае горкую крыўду.

Адсюль вынікаюць і асноўныя кіравніцкія прадпрыемстваў і арганізацый гарода, дзе працуюць уздзельнікі тэатра. На любым прадпрыемстве моцна дэка прадстаўляць адначасна без захавання заробнай платы адразу дзесяткі ад больш чалавек або выдзяляць ад работы для ўдзелу ў спартыўных спаборніцтвах цэлую групу рабочых. Але выдзяляць на адзін дзень аднаго уздзельніка народнага тэатра для выступлення ў спектаклі або перавесці яго з вярхоўнай змены на дзённую — для гэтага інышы раз бывае мала дакумента з подпісам старшын гарыканькома ці сакратара гаркома партыі!

Часта нават пры наіваціі такога дакумента ўдзельніка спектакля аслабняюць ад работ з папрокам. Каб пазбавіцца ад такіх незаслужаных папрокаў і не павольна асноўна з начальствам, асноўныя уздзельнікі часам самі ўладкоўваюць пытанне аб аслабненні шляхам камерыйных «пагленення» са сваімі змяшчачымі.

Каб узяць ролю ў афармленні народнага тэатру, трэба і нашай прэсе, раздзі, тэлебачанню. Уздзельнікі належну ўвагу іх рабоне. Чаму б Беларускаму радыё, ска-

жам, не запаланаваць цыкл перадач аб народным тэатры, выдзельніц для гэтага пэўны дзень і час (можа, адзін раз у месяц). Рэспубліканскія газеты, а тым больш абласныя і мясцовыя на сваіх старонках павінны сістэматычна асвятляць працу народнага тэатру. Што ж датычыць тэлебачання, то тут велізарны магчымасці паказу дасягненняў работы самадзейных калектываў. Але тэлебачанне мала цікавіцца арганізацыі перадач аб народным тэатры і на сваіх экранх паказвае часта тое, што ў яго падрукой.

З мэтай папулярызаванні работ народнага тэатру штогод трэба праводзіць творчыя агляды на месцах, у вобласці і рэспубліцы. Гэта пазнаёміць шырокі масы грамадскіх з мастацтвам народнага тэатру і павялічыць іх адказнасць за сваю работу. Рэжысёрам трэба падумаць аб арга-

культуры, пры ацвярджэнні графіка паказу фільмаў, павінна прадугледзець работу народнага тэатру і абавязваць дырэктара дамоў культуры прымаць спектаклі па суботах і дзядзелях хоць бы адзін раз у два месяцы.

Назвычайна вялікае значэнне ў нас набывае дакладнае планаванне рэпетыцый. Самадзейныя актёры ідзе ў тэатр па закліку сьвята, ён ажароўвае дзеля гэтага свой адпачынак. Але рэжысёр ні ў якім разе не мае права абыякава ставіцца да творчага энтузізму уздзельнікаў і забываць аб тым, што, акрамя тэатра, у кожнага з іх ёсць яшчэ асноўная работа, сям'я. Нельга ўсіх уздзельнікаў выклікаць на рэпетыцыі штодзень, бо пры гэтым могуць быць непазбежныя зрыны рэпетыцый. Дысцыпліна, максімальнае ўшчыльненне рэпетыцыйнага часу, стараннае папрацоўка рэжысёра да сустрач з самадзейнымі артыстамі — аснова творчай работы. Кожны уздзельнік можа быць заняты ў рэпетыцыі не больш трох разоў у тыдзень (не лічычы апошні тыдзень перад прэм'ерай), там і сам рэжысёр павінен працаваць над спектаклем кожны дзень.

Ціпер аб званні «артыст народнага тэатра». Колькасць гэтых званняў у тым або іншым тэатры часам залежыць не столькі ад здольнасцей тых, каму іх прысваююць, колькі ад паваротлівага рэжысёра. Прысваенне звання павінна быць актём вялікай урачуннасці як для уздзельніка, так і для ўсяго калектыва. Магчыма, патрэбна прысуджэнне звання выносіцца на абмеркаванне грамадскіх гарода праз мясцовы і абласны друк і на канферэнцыях гледачоў. Не арніна было б, каб пастапо аб прысваенні звання таму ці іншаму уздзельніку публікавалася на старонках абласной газеты. Або ці так ужо складана змясціць у газете партрэт новага актёра народнага тэатра? Добра было б, каб паседжанне актёра народнага тэатра давала права на бесплатнае наведанне кіно, шырка, канцэрта. Па ўсёй рэспубліцы каля 150 актёраў народнага тэатра, а ў нашым гародзе іх усяго толькі 8. Думаю, што гэта не адб'еша на выкананні фінансаванага плана. А затое акця гэта шудовная форма заахоўвання!

Самадзейны актёр мае патрэбу ў штодзёнай падтрымцы і практычнай дапамозе з боку актёраў прафесіянальнага тэатра. На жаль, многія актёры — прафесіяналы ставяцца да творчасці самадзейных актёраў не сур'ёзна. У май ў нашым гародзе гастроліраваў брэскі драматычны тэатр. На працягу дзесяці дзён ніхто і не згадаў брэскага тэатра не павыбаў на рэпетыцыях і спектаклях нашага тэатра. Актёр гэтага тэатра гав. Вятошкін, які вытывава трапіў на спектакль і ў антракце зайшоў у гримёрную пагутарыць з уздзельнікам нашага тэатра, уладкаваўшы пытанне з работай, вырашыла застацца, каб паглядзець некалькі спектакляў іншых народнага тэатру. Але бухгалтэрыя Міністэрства культуры БССР катэгорычна адмовілася выдасць на рукі нам грошы на праезд назад, прапануючы неадкладна ехаць на прадастаўленым міністэрствам аўтобусе. Гэта выклікала пратэст сярэд актёраў, і толькі пры дапамозе работнікаў рэспубліканскага Дома народнай творчасці справа была ўладжана. На жаль, застацца ўсё ж не давадася, таму што ў гэтым нашы месцы былі ўжо заняты, а рэчы выставлены ў кабінет адміністратара.

Такія арганізацыя аглядаў не дасягае патрэбнай мэты і выклікае нездавальненне сярэд уздзельнікаў, адбываюцца на іх творчай працы і дысцыпліне.

З вялікімі шэражасямі народнага тэатра сустракаюцца пры правядзенні выязных спектакляў. Гэтыя спектаклі, як правіла, плачуцца ў суботы і дзядзеля, таму што выдзельнікі іншыя дні звязаны з вывазленнем людзей ад працы. А ў святоніх дні раённыя і сельскія Дамы культуры не гаджаюцца прадстаўляць паміж. канне — у гэтыя дні там па графіку кіно. Абласное ўпраўленне

Часта нават пры наіваціі такога дакумента ўдзельніка спектакля аслабняюць ад работ з папрокам. Каб пазбавіцца ад такіх незаслужаных папрокаў і не павольна асноўна з начальствам, асноўныя уздзельнікі часам самі ўладкоўваюць пытанне аб аслабненні шляхам камерыйных «пагленення» са сваімі змяшчачымі.

Каб узяць ролю ў афармленні народнага тэатру, трэба і нашай прэсе, раздзі, тэлебачанню. Уздзельнікі належну ўвагу іх рабоне. Чаму б Беларускаму радыё, ска-

жам, не запаланаваць цыкл перадач аб народным тэатры, выдзельніц для гэтага пэўны дзень і час (можа, адзін раз у месяц). Рэспубліканскія газеты, а тым больш абласныя і мясцовыя на сваіх старонках павінны сістэматычна асвятляць працу народнага тэатру. Што ж датычыць тэлебачання, то тут велізарны магчымасці паказу дасягненняў работы самадзейных калектываў. Але тэлебачанне мала цікавіцца арганізацыі перадач аб народным тэатры і на сваіх экранх паказвае часта тое, што ў яго падрукой.

З мэтай папулярызаванні работ народнага тэатру штогод трэба праводзіць творчыя агляды на месцах, у вобласці і рэспубліцы. Гэта пазнаёміць шырокі масы грамадскіх з мастацтвам народнага тэатру і павялічыць іх адказнасць за сваю работу. Рэжысёрам трэба падумаць аб арга-

культуры, пры ацвярджэнні графіка паказу фільмаў, павінна прадугледзець работу народнага тэатру і абавязваць дырэктара дамоў культуры прымаць спектаклі па суботах і дзядзелях хоць бы адзін раз у два месяцы.

Назвычайна вялікае значэнне ў нас набывае дакладнае планаванне рэпетыцый. Самадзейныя актёры ідзе ў тэатр па закліку сьвята, ён ажароўвае дзеля гэтага свой адпачынак. Але рэжысёр ні ў якім разе не мае права абыякава ставіцца да творчага энтузізму уздзельнікаў і забываць аб тым, што, акрамя тэатра, у кожнага з іх ёсць яшчэ асноўная работа, сям'я. Нельга ўсіх уздзельнікаў выклікаць на рэпетыцыі штодзень, бо пры гэтым могуць быць непазбежныя зрыны рэпетыцый. Дысцыпліна, максімальнае ўшчыльненне рэпетыцыйнага часу, стараннае папрацоўка рэжысёра да сустрач з самадзейнымі артыстамі — аснова творчай работы. Кожны уздзельнік можа быць заняты ў рэпетыцыі не больш трох разоў у тыдзень (не лічычы апошні тыдзень перад прэм'ерай), там і сам рэжысёр павінен працаваць над спектаклем кожны дзень.

Ціпер аб званні «артыст народнага тэатра». Колькасць гэтых званняў у тым або іншым тэатры часам залежыць не столькі ад здольнасцей тых, каму іх прысваююць, колькі ад паваротлівага рэжысёра. Прысваенне звання павінна быць актём вялікай урачуннасці як для уздзельніка, так і для ўсяго калектыва. Магчыма, патрэбна прысуджэнне звання выносіцца на абмеркаванне грамадскіх гарода праз мясцовы і абласны друк і на канферэнцыях гледачоў. Не арніна было б, каб пастапо аб прысваенні звання таму ці іншаму уздзельніку публікавалася на старонках абласной газеты. Або ці так ужо складана змясціць у газете партрэт новага актёра народнага тэатра? Добра было б, каб паседжанне актёра народнага тэатра давала права на бесплатнае наведанне кіно, шырка, канцэрта. Па ўсёй рэспубліцы каля 150 актёраў народнага тэатра, а ў нашым гародзе іх усяго толькі 8. Думаю, што гэта не адб'еша на выкананні фінансаванага плана. А затое акця гэта шудовная форма заахоўвання!

Самадзейны актёр мае патрэбу ў штодзёнай падтрымцы і практычнай дапамозе з боку актёраў прафесіянальнага тэатра. На жаль, многія актёры — прафесіяналы ставяцца да творчасці самадзейных актёраў не сур'ёзна. У май ў нашым гародзе гастроліраваў брэскі драматычны тэатр. На працягу дзесяці дзён ніхто і не згадаў брэскага тэатра не павыбаў на рэпетыцыях і спектаклях нашага тэатра. Актёр гэтага тэатра гав. Вятошкін, які вытывава трапіў на спектакль і ў антракце зайшоў у гримёрную пагутарыць з уздзельнікам нашага тэатра, уладкаваўшы пытанне з работай, вырашыла застацца, каб паглядзець некалькі спектакляў іншых народнага тэатру. Але бухгалтэрыя Міністэрства культуры БССР катэгорычна адмовілася выдасць на рукі нам грошы на праезд назад, прапануючы неадкладна ехаць на прадастаўленым міністэрствам аўтобусе. Гэта выклікала пратэст сярэд актёраў, і толькі пры дапамозе работнікаў рэспубліканскага Дома народнай творчасці справа была ўладжана. На жаль, застацца ўсё ж не давадася, таму што ў гэтым нашы месцы былі ўжо заняты, а рэчы выставлены ў кабінет адміністратара.

Такія арганізацыя аглядаў не дасягае патрэбнай мэты і выклікае нездавальненне сярэд уздзельнікаў, адбываюцца на іх творчай працы і дысцыпліне.

З вялікімі шэражасямі народнага тэатра сустракаюцца пры правядзенні выязных спектакляў. Гэтыя спектаклі, як правіла, плачуцца ў суботы і дзядзеля, таму што выдзельнікі іншыя дні звязаны з вывазленнем людзей ад працы. А ў святоніх дні раённыя і сельскія Дамы культуры не гаджаюцца прадстаўляць паміж. канне — у гэтыя дні там па графіку кіно. Абласное ўпраўленне

Часта нават пры наіваціі такога дакумента ўдзельніка спектакля аслабняюць ад работ з папрокам. Каб пазбавіцца ад такіх незаслужаных папрокаў і не павольна асноўна з начальствам, асноўныя уздзельнікі часам самі ўладкоўваюць пытанне аб аслабненні шляхам камерыйных «пагленення» са сваімі змяшчачымі.

Каб узяць ролю ў афармленні народнага тэатру, трэба і нашай прэсе, раздзі, тэлебачанню. Уздзельнікі належну ўвагу іх рабоне. Чаму б Беларускаму радыё, ска-

жам, не запаланаваць цыкл перадач аб народным тэатры, выдзельніц для гэтага пэўны дзень і час (можа, адзін раз у месяц). Рэспубліканскія газеты, а тым больш абласныя і мясцовыя на сваіх старонках павінны сістэматычна асвятляць працу народнага тэатру. Што ж датычыць тэлебачання, то тут велізарны магчымасці паказу дасягненняў работы самадзейных калектываў. Але тэлебачанне мала цікавіцца арганізацыі перадач аб народным тэатры і на сваіх экранх паказвае часта тое, што ў яго падрукой.

З мэтай папулярызаванні работ народнага тэатру штогод трэба праводзіць творчыя агляды на месцах, у вобласці і рэспубліцы. Гэта пазнаёміць шырокі масы грамадскіх з мастацтвам народнага тэатру і павялічыць іх адказнасць за сваю работу. Рэжысёрам трэба падумаць аб арга-

культуры, пры ацвярджэнні графіка паказу фільмаў, павінна прадугледзець работу народнага тэатру і абавязваць дырэктара дамоў культуры прымаць спектаклі па суботах і дзядзелях хоць бы адзін раз у два месяцы.

Назвычайна вялікае значэнне ў нас набывае дакладнае планаванне рэпетыцый. Самадзейныя актёры ідзе ў тэатр па закліку сьвята, ён ажароўвае дзеля гэтага свой адпачынак. Але рэжысёр ні ў якім разе не мае права абыякава ставіцца да творчага энтузізму уздзельнікаў і забываць аб тым, што, акрамя тэатра, у кожнага з іх ёсць яшчэ асноўная работа, сям'я. Нельга ўсіх уздзельнікаў выклікаць на рэпетыцыі штодзень, бо пры гэтым могуць быць непазбежныя зрыны рэпетыцый. Дысцыпліна, максімальнае ўшчыльненне рэпетыцыйнага часу, стараннае папрацоўка рэжысёра да сустрач з самадзейнымі артыстамі — аснова творчай работы. Кожны уздзельнік можа быць заняты ў рэпетыцыі не больш трох разоў у тыдзень (не лічычы апошні тыдзень перад прэм'ерай), там і сам рэжысёр павінен працаваць над спектаклем кожны дзень.

Ціпер аб званні «артыст народнага тэатра». Колькасць гэтых званняў у тым або іншым тэатры часам залежыць не столькі ад здольнасцей тых, каму іх прысваююць, колькі ад паваротлівага рэжысёра. Прысваенне звання павінна быць актём вялікай урачуннасці як для уздзельніка, так і для ўсяго калектыва. Магчыма, патрэбна прысуджэнне звання выносіцца на абмеркаванне грамадскіх гарода праз мясцовы і абласны друк і на канферэнцыях гледачоў. Не арніна было б, каб пастапо аб прысваенні звання таму ці іншаму уздзельніку публікавалася на старонках абласной газеты. Або ці так ужо складана змясціць у газете партрэт новага актёра народнага тэатра? Добра было б, каб паседжанне актёра народнага тэатра давала права на бесплатнае наведанне кіно, шырка, канцэрта. Па ўсёй рэспубліцы каля 150 актёраў народнага тэатра, а ў нашым гародзе іх усяго толькі 8. Думаю, што гэта не адб'еша на выкананні фінансаванага плана. А затое акця гэта шудовная форма заахоўвання!

Самадзейны актёр мае патрэбу ў штодзёнай падтрымцы і практычнай дапамозе з боку актёраў прафесіянальнага тэатра. На жаль, многія актёры — прафесіяналы ставяцца да творчасці самадзейных актёраў не сур'ёзна. У май ў нашым гародзе гастроліраваў брэскі драматычны тэатр. На працягу дзесяці дзён ніхто і не згадаў брэскага тэатра не павыбаў на рэпетыцыях і спектаклях нашага тэатра. Актёр гэтага тэатра гав. Вятошкін, які вытывава трапіў на спектакль і ў антракце зайшоў у гримёрную пагутарыць з уздзельнікам нашага тэатра, уладкаваўшы пытанне з работай, вырашыла застацца, каб паглядзець некалькі спектакляў іншых народнага тэатру. Але бухгалтэрыя Міністэрства культуры БССР катэгорычна адмовілася выдасць на рукі нам грошы на праезд назад, прапануючы неадкладна ехаць на прадастаўленым міністэрствам аўтобусе. Гэта выклікала пратэст сярэд актёраў, і толькі пры дапамозе работнікаў рэспубліканскага Дома народнай творчасці справа была ўладжана. На жаль, застацца ўсё ж не давадася, таму што ў гэтым нашы месцы былі ўжо заняты, а рэчы выставлены ў кабінет адміністратара.

Такія арганізацыя аглядаў не дасягае патрэбнай мэты і выклікае нездавальненне сярэд уздзельнікаў, адбываюцца на іх творчай працы і дысцыпліне.

З вялікімі шэражасямі народнага тэатра сустракаюцца пры правядзенні выязных спектакляў. Гэтыя спектаклі, як правіла, плачуцца ў суботы і дзядзеля, таму што выдзельнікі іншыя дні звязаны з вывазленнем людзей ад працы. А ў святоніх дні раённыя і сельскія Дамы культуры не гаджаюцца прадстаўляць паміж. канне — у гэтыя дні там па графіку кіно. Абласное ўпраўленне

Часта нават пры наіваціі такога дакумента ўдзельніка спектакля аслабняюць ад работ з папрокам. Каб пазбавіцца ад такіх незаслужаных папрокаў і не павольна асноўна з начальствам, асноўныя уздзельнікі часам самі ўладкоўваюць пытанне аб аслабненні шляхам камерыйных «пагленення» са сваімі змяшчачымі.

Каб узяць ролю ў афармленні народнага тэатру, трэба і нашай прэсе, раздзі, тэлебачанню. Уздзельнікі належну ўвагу іх рабоне. Чаму б Беларускаму радыё, ска-

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

новай Праграмы нашай партыі, у прыватнасці тых яго радкоў, дзе гаворыцца пра павышэнне выхаваўчай ролі літаратуры і мастацтва:

«Савецкая літаратура і мастацтва, прасякнутыя апытымізмам і жыццесцвярдальнасцю камуністычнымі ідэямі, адыгрываюць вялікую ідэйна-выхаваўчую ролю, развіваючы ў савецкім чалавеку якасці будучыня новага свету. Яны заклікаюць служыць крывіцой радасці і натхнення для мільёнаў людзей, выражаць іх волю, пачуцці і думкі, служыць сродкамі іх ідэйнага ўзбагачэння і маральнага выхавання.

Галоўная лінія ў развіцці літаратуры і мастацтва — умацаванне сувязей з жыццём народа, прадэяна і высокамастэйнае адлюстраванне багатай і магнастаўнасці сацыялістычнай рэчаіснасці, натхненні і прашчэрнага новага, сапраўднага камуністычнага і выкрывдзела, таго, што пераажджае руху грамадства наперад».

У гэтых словах ідэйна праграма і нашай літаратурнай і творчай пошукаў. Крытыка нашых дзён не мысліцца без глыбокай, гарачай заікаўнасці новымі поспехамі савецкай літаратуры, навіжоннем не багата духу і мастацкага майстэрства. І яшчэ б тэматычна рознымі ні былі інтарэсы кожнага крытыка пасабіку, усё і работа «крытычнага дэка» павінна быць прасякнута высокай этыкаграфічнасцю. Імкненнем дэямактыі пісьменніка стварыць мастацкі канцэптунасці, варты нашага вялікага часу.

Вядома, што ў цэнтры ўвагі крытыкі павінны знаходзіцца праблемы асваення літаратуры сучаснага жыццёвага матэрыялу. Імяна тут у першую чаргу пісьменніку чакаюць ад крытыкаў разумення слова, дэяловай парадцы. Але ці апраўдаюць крытыкі іх надзеі? На працягу годаў німа падастаў абнаваўчых крытыку ў тым, што іна історыя сучаснаму тэму знаходзіць у нас поўную арэну. Моіна было б прывесці прыклады грунтоўнага і глыбокага разумення асобных твораў. З'яўляюцца час ад часу і выступленні абгульняючага характару, калі робіцца спроба раабарыць ў здыбачыя прозы, паэзіі, драматыкі на сучасную тэму. Але ўсё гэта мае пакуль што выпадковы характар. Увогуле ж тут пераважаюць рэцэнзіі, якія народна не выходзяць за рамкі каментарыя, на большай меры — аналізуюць творы ў межах аўтарскай задумкі. А патрабаванне ад крытыкі філасофскае асваенне новай а'яў і фактаў рэчаіснасці, удумлівы аналіз літаратурнага працэсу з пазіцыі жыцця, шырокай канцэптуальнага погляду на рэчаіснасць і яе адлюстраванне сродкамі мастацтва. Гэтую вышнюю нашай крытыцы нічэ належыць узяць.

У рускай крытыцы сёння ідуць гарачыя дыскусіі па такіх кардынальных пытаннях сучаснай літаратуры, які шліхі і сродкі раскрыцця новага жыццёвага зместу, характар галоўнага героя сучаснасці, гуманізм савецкай літаратуры, сутнасць наватарства ў мастацтве, шліхі развіцця сучаснага раана, паэзіі і новай рэчаіснасці і т. д. А што ў нас? Толькі асобныя вынаючаны выступленні друку таава раіць пра тое, што гэтыя праблемы хвалююць і беларускіх пісьменнікаў. Хіба гэта не сведчанне адставання крытыкі ад жыцця?

Секцыя крытыкі Саюза пісьменнікаў павінна ўрашце павышэнне аб арганізацыі вусных дыскусій на зладзбдзённых

ШКОЛА ДЛЯ ПІСЬМЕНнікаў І Чытачоў

нашы дні, калі наша крывітка лепшымі сваімі здыбачкамі ўзялася на вышнюю сапраўдную навуку аб літаратуры.

Вяданне жыцця, высокай мастацкай густ, умненне меркаваць аб мастацтве па яго законах — абавязковыя умовы крывіцкай творчасці. Не сакрат, што многія бяруць на себе ролю крывіцка без дастатковых на тое падастаў. А таму і з'яўляюцца ў друку выступленні, з якіх самае лепшае можна даведацца аб чым ідзе гутарка ў нашым часе. Калі ж аўтар спрабуе раабарыць у тым твора больш глыбока, атрымліваюцца нешта няўпэўнае і крывіцкае для пісьменніка.

Задачы барацьбы за іспытанна павышэнне мастацкага майстэрства літаратуры патрабуюць ад крывіцка, каб яна была прышчынавай, перыметрымай да неадпаву, рауча змагаюцца з калтурай і пошласцю. Хочацца асобна падкрэсліць гэта, бо часам добраўзгоднасць і чыласць, іна неабходны пры ацэнцы працы пісьменніка, бытаюць з паблжлівасцю і «усеяднасцю». Імя той-сёй у нас прытрымліваюцца думкі, бытаюць асноўная справа крывіцка — раскрываць змест мастацкага твора, пераводзіць яго з мовы вобраза на мову лагічных паняццяў, словам — займацца каментарыятам. Крытыка адрывацца ў літаратурным працэсе роля, падобная да ролі Вадзіма Сінаўскага ў футболе. Глыбока памылкова думка, Мецца крывіцка, вядома ж, не ў хвасце паходнай калоны літаратуры, а ў яе авангардзе.

Мы павінны не дапускаць фактаў разнасна, аглобленія крытыкі, які часам здараюцца. Але калі ўжо гаворыць пра адхваленні ад норм, то трэба прама сказаць, што сёння нашай крытыцы больш за ўсё праграмае прымырэння да слабых твораў, схіляюцца да ўсхвалення ўсёго без разбору. Часам гэта выступленне пад сцягам педагогацінасці, асабліва, калі гутарка ідзе пра маладых аўтараў. Нельга, маўляў, судзіць малады талент з пазіцыі высокай патрабаваннасці, а то спалохае іна, адунеш ад літаратуры. Маўляў, маўляў, падрабне, навіжонца чытаць лепш і прыдзе час — самі ўключыць свае ранішы рэчы ў поўны абар твораў.

А між тым такая «педагогацінасць» прадэяна ў моладзі самадзейнага раана ды галоўнае — не ідзе на крывіцка, а толькі шкюдзіць той іна справе выхавання асцяжэнных густоў у чытачоў. Шкюдзіць і аўтарытэту крытыкі, бо чытач і сапраўды ў тым сім раабарыцца.

У крытыцы не павінна быць ніякіх іншых матываў пры разбору і ацэнцы твораў, акрамя аднаго — сядзеніцца імякванна росту літаратуры. «Калі гэта сапраўдна літаратурна крывіцка, — гаварыў М. С. Хрушчов у прамове на Трэцім усесаюзным з'ездзе пісьменнікаў, — то для яе сваты і браты не ўказ, іна павінна кляпаціцца аб галоўным — аб ідэяльнай і мастацкай вартасці літаратурнага твора. Так павінны мы паставіць спрэчку».

В. С. АКАРОДНЫЯ мэты літаратуры, якая наххеніцца велічымі ідэямі камуністычнай перабудовы грамадства, пафасам рэвалюцыйнай творчасці мільённых мас. Магутнай аброрай мастацкага слова савецкай пісьменніку ўдзельнічаюць у выхаванні новага чалавека, змагаюцца за перамогу прышчылаў і норм камуністычнай маралі. Мецца літаратурнай крытыкі — у самай кінені стаць барацьбы. Яна павінна стаць сапраўднай школай для пісьменнікаў і чытачоў.

В. С. АКАРОДНЫЯ мэты літаратуры, якая наххеніцца велічымі ідэямі камуністычнай перабудовы грамадства, пафасам рэвалюцыйнай творчасці мільённых мас. Магутнай аброрай мастацкага слова савецкай пісьменніку ўдзельнічаюць у выхаванні новага чалавека, змагаюцца за перамогу прышчылаў і норм камуністычнай маралі. Мецца літаратурнай крытыкі — у самай кінені стаць барацьбы. Яна павінна стаць сапраўднай школай для пісьменнікаў і чытачоў.

Каб быць настаўнікам літаратуры і выхавальнікам мастацкіх густоў чытача, крывіцка павінен валодаць адпаведнымі якасцямі. Галоўнае значэнне яго прафесіі асабліва поўна выкывіла себе ў

паралку х

У Обалі, за драуляній загардак... адзін толькі Эжэрт. Яго шэфы, усялякі каманданты, больш семнашці год назад былі вышнута за межы нашай краіны Савецкай Арміяй, народам. Надзея гітлераўцаў на тое, што ім удалася скарыць савецкага чалавека, аказаліся марнымі з першага ж дня вайны.

Фашысты ставілі перад сабой адну мэту — ператварыць чалавек у жывёлу, энду загнаць яго ў пачору, зрабіць з яго паслухмянага раба, сляпога выканаўцу чужой волі, абьякавага да ўсяго. Сродкі для дасягнення гэтай мэты — страх. Страх быў узброены бізном, агнём, смерцю. Фашысты былі глыбока перажаныя, што наш чалавек адрозу ж прыме гэты парадок і стане на калені.

Фашысты памыліся і ў гэтым. Лепшы доказ — існаванне барацьба, мужная смерць абалескіх камсамольцаў. Спраўданага савецкага чалавек ператварыць у звера ігдэга. Тут бясцісны бізун, агонь, а смерць ператварэння ў бессмяротнасць. У Обальскай школе, дзе калісьці вучыліся падпольшчыкі, — музей. Тут сабраны ўсе, што можа раскажаць аб іх кароткім па гадзе, але бязмяснэ на справах жыццёвым шляху. Калі спілага помніка загінулым прыгожым менам.

Эжэрт толькі знішчае нагадае чалавек. Усе астатняе ў ім ад жыцця. Як на пачвару, глядзя на яго прысутны ў зале суда. А кожны новае запытанне судзі або пракурора да Эжэрта раскрывае яго пачварнае нутро. — Пасудзіце Эжэрт, да вайны вы былі добра знаёмы з Ягорам Барэкувым, жылі побач, праішвалі ў адным калгасе. За што вы яго расстралілі? — пытаецца ў Эжэрта судзя. — Ён быў камуністам, — абьякава адказвае Эжэрт. — За што былі, адзекваліся, кавалі Агату Гнядкоў? — Яна хаваў савецкага ваеннапалоннага, а сыны яе былі ў партызанах.

— Да што вы прышталі расстралілі Уладзіміра Аляксеева? — Ён быў камуністам, — абьякава адказвае Эжэрт. Кожны адказ Эжэрта на момант парушае мэртую цішыню ў зале, і рокат, які ўнікае, нагадае марскі прыбой, дзе хвалі — гэта хвалі гневу.

Калі абалескі дзеці вяртаюцца са школы, каля клуба іх гоманікае. Дзеці сціхаюць ход. Яны слухаюцца, і ў дымлітых вачыньях паяккае здзіўленне. Як гэта можна расстрэляць камуніста? Камуніст гэты самы смольны, самы добры, самы чужы чалавек... Эжэрт адказвае на ўсе пытанні надзвычай абьякава. У яго пытаюцца: — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

Дэці, інакш была б судовая справа. Дзяцлаў нахмурыўся. — Навошта на раллі казаші? Не малы. Разумееш. — Там на мяжы слупы ляжаць, таварыш сакратар, — хмура скажаў дзяцюк. — Пшы слупоў — і мост. Чалавечак аж падскочыў. — Слушы! Чые, таварыш Дзяцлаў? Я ж сказаў: злодзей. Па ім даўно турма плача. Мые Дубавец з'еў бы за слупы.

— Слушы! — перанятуў Дзяцлаў. — Які? Чо яго вам ляжэ? — А хто яго ведае. — На тэлефон! — усклікнуў Качанок. — На тэлефон! — А ну, пайдзі паглядзім. — і Дзяцлаў першы звярнуў з дарогі. Калгаснікі павесяліся. Фомка пататаўся на месцы, потым кінуўся да вёскі. — Па Дубавца пабег, — заўважыў хтосьці з калгаснікаў. — Дзяцюк паскроб патыліцу і дагнаў Дзяцлава. — Таварыш сакратар, можа б вы... ну, не трэба вам увязвацца. Я сам з Дубавцом пагутары. Вы не падумайце чаго... Я з ім паізімаю. За масты і за ўсе астатняе. Дзяцлаў спыніўся. — Паслухай, хлопца. Ты адкуль? — Я са «Звязды». З Чухвароў. Сымон з Чухвароў. Надаўна дэмабілізаваўся па скарачэнні. А да арміі ў фэзэні вучыўся. — Ты ж мог у горадзе застацца? — Нарядзіць тут я, і ўсе астатняе. Бавыкі пісьмо праслаў. Тэхнікі, пішучы, нанакупалі, а працаваць на ёй няма каму. Молалзі мала. Я і павярнуў аглобілі на вёску. — Камуніст? — Не. — Як управіцеся з ільном, прыходзь да мяне. Пагутары.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Эжэрт, ці мелі вы яшчэ якую ішоўку зброю, апроч карабіна? — Не. Меў толькі карабін. Я мог сабе забіць пісталет, але меў толькі карабін. — Напэўна, карабінам лягчы было забіваць? — Забіваў з пісталета таксама не цяжка.

Эжэрту нічога не было паякка. Ні на адну хвіліну не задумаўся ён над тым, што яго дзейнасць змяняла. Не задумаўся, ён разам са сваімі хаўруснікамі, расстралены за чыгуначным пераездам ішчэ чалавек, ускідае на плячо карабін, спакойна закурвае і гэтак жа спакойна крочыцца да свайго паліцэйскага лагана. Магчыма, па дарозе, вкраз у той самы дзень, ён пашкадаваў, што ў яго няма таго ямяцкага пісталета, з якога, паводле яго слоў, можна адной куляй забіць адрозу сем чалавек, калі паставіць іх аднаго за адным.

У першы ж дзень суда непадалёку ад клуба, дзе адбываўся працэс, да мяне падыйшоў мясцовы чалавек сярэдніх год. Як і кожнага прызьдзжана, ён і мяне палічыў прадстаўніком суда. Чалавек той плакаў. У зале я чуў і бачыў плач жанчын. На вуліцы плакаў мужчына. Я запомніў усе, што ён гаварыў: — Я ваяваў у часе фінскай вайны. Прайшоў усю Аянчыню. Я бачыў смерць. Я сам мог не адзі раз трапіць у яе абдымкі. Вось ужо калі семнашці год, як я не магу супакоіцца. Усю маю сям'ю, усіх сваёй, родных забілі фашысты тут, у Сіроніцкім раёне. Іх забіваў Эжэрт. Давольна мне выступіць на судзе. А імя загінуўшых я патрабую ад судзяў, каб гэтыя шаўлінага сабакі павесілі.

Можна прыводзіць бісгонія прыклады крывавай жорсткасці Эжэрта, яго хіваці, жорганісты паісы на ўсе, абі толькі заслужыць спягаліваю ўсешку сваіх шэфу. Я прышталі да. Пачуўшы, што Агата Гнядкоў хавае ваеннапалоннага, а сыны яе ў партызанах, Эжэрт з паліцэйскім урываецца да старога жанчыны ў хату і пачынае пагром... Усе запоміла Агата Гнядкоў. І як Эжэрт, яе віну і, як усе забраў з дому. Як выбіў яе на вуліцу і ганяў па глыбокім снезе. Як прымушаў іці нагой старых жанчын і дзяцей наперадзе карнай экспедыцыі, каб яны першыя ўзарваліся на мінах, на выпадак, калі дарога будзе замініравана партызанамі. Не забылася Агата Гнядкоў і пра тое, як у марозную ноч быў спалены яе дом і ён не было дзе прытуліць галаву.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

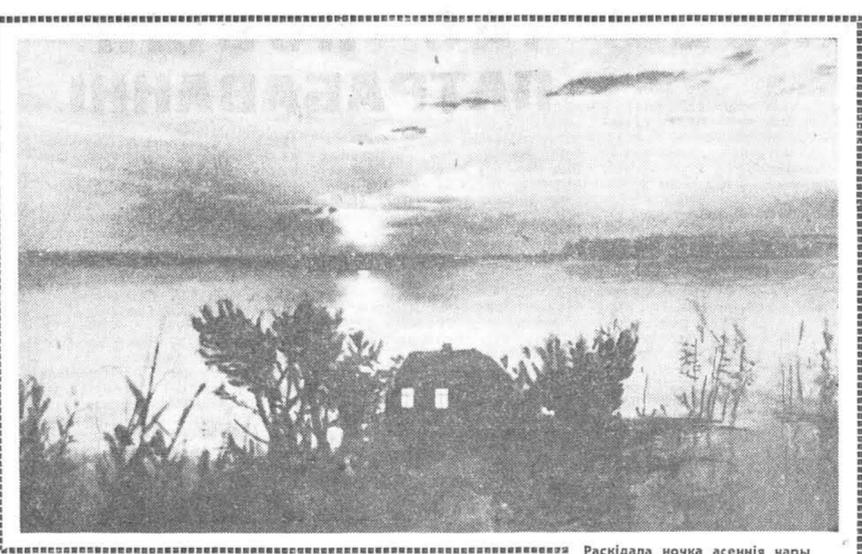
— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

Раскідана ночка асенія чары Над рэчкаю казанскай, цішоу Шчарай. Заснулі навокал лясы і ішчары. І мескі укрыўся ў шчыры хмары. І толькі між вербаў саліных, кашалых Не спіць рыбакова на берэзе хата. Фотазвод І. ШЫШКО.

Нашчадкі Інсарава

3 падарожжа па Балгарыі

ПЕГКІЯ хвалі то набягаюць на бераг, то адкатваюцца назад. Ішчы раз яны дэзь-дэзь не даходзяць да нас, хоць лажым мы і не так ужо блізка ад берагу. — Люблю назіраць за морам, — гаворыць мне Коста. — Яно ніколі не бывае аднастайным, заўсёды знойдзеш што-небудзь новае, прывабнае. Вы ведаеце, што нагадаваў мне зараз вост гэты хвалі мора? Гіганцкі язык... Глядзіце, як яны джыць і лжыць яскос. За схільнасць да паравелічыня, у звычайным убачыць незвычайнае, сярбы называюць Косту пастам, рамантыкам. Але Коста гаворыць, што такота за сабой ён не забывае: — Будучая мая прафесія далёкая ад пазіі. Эканаміст. Коста спраўды збіраецца стаць эканамістам. Ён вучыцца ў інстытуце эканомікі, а цяпер праходзіць практыку ў рэстаране, дзе мы стаўаемся. Там мы і пазнаёміліся.

З Костам мы сустракаемся штодзень. І не толькі за абедом. Кожны раз, калі выпадае свабоднае міхута, ён бядэ пададчынікі ідзе да мора, ведае, што знойдзё там і нас. Так і сёння. У Косты вельмі многа пытанняў. Яму хочацца высветліць, як вучацца, жыцьці і адпачываць савецкія студэнты. Дзе праходзіць практыку? Дзе ў нас самыя прыгожыя мясціны? Ён вельмі хоча наведаць Маскву, Ленінград, ну, а калі давядзецца, дык абьякава загляне ў гості ў Мінек.

Мне таксама карціць пра многае распытаць Косту. Але я крыху стрымляваўся, не хачацца адбіраць у яго дарогі час. Праз некалькі дзён у Косты з'явіцца па бухгалтэрыі. І ён прыходзіць, уласна кажучы, сюды, каб крыху паправаць Косту. Але я крыху стрымляваўся, не хачацца адбіраць у яго дарогі час. Праз некалькі дзён у Косты з'явіцца па бухгалтэрыі. І ён прыходзіць, уласна кажучы, сюды, каб крыху паправаць Косту.

Дзяцлаў глянуў на мяне. — Калі ты нам памажаш, будзе агульнае. — Дык вы думаеце, я прыхаў на перахаджак? — Не, я не думаю, але і так бы вае. Безумоўна, вы хочаце, каб было лепш, інакш вас у газэце не трымалі б, а я ж навінаеца — ніякай нам дапамогі. Вось быў ты ў нас у жыво. Многа напісаў, спрэдаў, наата сядзеце, але не ў газэце справа. Раскрыткаваў ты нас за тое, што мы «дзіна падрыхтавалі камбайны да жніва: мне ты крытыкаваў, дырэктар РТМС і ішчы. Правільна раскрытыкаваў — камбайны дзіна падрыхтавалі, таму жніва зацягнулі. Гэта і на лье цяпер адлучаецца. Але чым ты нам памаж? Ты ж напісаў тое, што нам было вядома без цябе.

— Але артыкул твой нам запомніўся. Першым чынам прабоў да мяне дырэктар РТМС: «Халіш, наіпрывесце, знімаеце з сацыялі і адпраўляеце, коды хунае». Я яго зымтаў, куды ж адпраўляцца мне самому, бо трапілі ў дарогі, Трафім Рыгоравіч. Я толькі верхам і сяджу. — Вось у тым і бяда. Дубавец. Калі б ты нахалзіў пешчу, як твае калгаснікі, то даўно ўсе масты і дарогі былі б спраўныя. Я сам з Дубавцом пагутары. Вы не падумайце чаго... Я з ім паізімаю. За масты і за ўсе астатняе. Дзяцлаў спыніўся. — Паслухай, хлопца. Ты адкуль? — Я са «Звязды». З Чухвароў. Сымон з Чухвароў. Надаўна дэмабілізаваўся па скарачэнні. А да арміі ў фэзэні вучыўся. — Ты ж мог у горадзе застацца? — Нарядзіць тут я, і ўсе астатняе. Бавыкі пісьмо праслаў. Тэхнікі, пішучы, нанакупалі, а працаваць на ёй няма каму. Молалзі мала. Я і павярнуў аглобілі на вёску. — Камуніст? — Не. — Як управіцеся з ільном, прыходзь да мяне. Пагутары.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.

— Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець. — Чо ты робіш, калі я гаварю з чалавечым? Чакаем кліматычных перамен, Трафім Рыгоравіч. Сада паелі. Хутка ўжо суткі, кі кукуець.